

Верховний
Суд

Комунікація судді про медіацію

Білоконь Олена

Суддя Великої Палати Верховного Суду , к.ю.н

Суд та альтернативні способи вирішення спорів

...суд сприяє врегулюванню спору шляхом досягнення угоди між сторонами

п. 2 ч. 5 ст. 12, ст. 16 ЦПК України

... у підготовчому засіданні суддя з'ясовує, чи бажають сторони провести позасудове врегулювання спору шляхом медіації, звернутись до суду для проведення врегулювання спору за участю судді

п. 2 ч. 2 ст. 197, ч. 7 ст. 49 ЦПК України

....до початку розгляду справи по суті за взаємною згодою сторін спір може бути врегульовано за допомогою судді, в провадженні якого перебуває справа

статті 201-205 ЦПК України

Комунікація про медіацію під час судового розгляду

Протягом усіх стадій судового розгляду (ст. 16, п.4 ч.5 ст. 12 ЦПК України)

Під час підготовчого засідання (п.2 ч.2 ст. 197 ЦПК України)

В межах роз'яснення прав учасникам судового розгляду (ч.7 ст. 49 ЦПК)

Комунікація про медіацію під час розгляду справ, які виникають під час виконання судового рішення

Протягом розгляду заяв про роз'яснення судового рішення, відстрочення виконання, зміна чи встановлення способу і порядку його виконання, під час здійснення судового контролю за виконанням судового рішення (ч.2 ст.3 Закону України «Про медіацію», ст. ст. 271, 435, 450 ЦПК України)

Чому на цій стадії?

Тому що після ресурсозатратного судового розгляду, внаслідок втоми учасників градус ескалації конфлікту може знизитись, стратегія поведінки в конфлікті може змінитись з суперництва на співробітництво і медіабельність конфлікту може зрости.

Статистика ДСА за 2025 рік

КІЛЬКІСТЬ СПРАВ І МАТЕРІАЛІВ ЩОДО ВРЕГУЛЮВАННЯ СПОРУ				
Інстанція	Усього, із них шляхом:	врегулювання спору за участю судді	примирення (із затвердженням мирових угод)	у тому числі шляхом медіації
Адміністративне судочинство				
перша	88	0	88	0
апеляційна	0	х	0	0
Господарське судочинство				
перша	1099	2	1099	1
апеляційна	125	х	125	0
Цивільне судочинство				
перша	2414	11	2409	0
апеляційна	49	х	49	0
Примітка: у минулому році у цивільному судочинстві роз'яснень про медіацію було близько 1,4 млн разів				

Як комунікувати суддям про медіацію ?

Бажано, щоб суддя :

Особисто розумів в загальних рисах сутність сімейної медіації, її принципи, стадії, правила проведення та угоди в медіації (Закон України «Про медіацію»)

Умів пояснити учасникам конфлікту медіацію простими словами і акцентувати переваги медіації перед судовим розглядом

Мав навички визначення медіабельності спору

Ці знання допоможуть судді спрямувати сторони на проведення інформаційно-оціночної зустрічі з медіатором

Пояснення переваг медіації простими словами

Суддя звертає увагу :

- саме сторони конфлікту є джерелом його вирішення
- скоріше за все, спільна зона інтересів – добробут дитини, а дітям краще щоб справи не було в суді взагалі, медіація є «лагіднішою» до дитини
- медіатор не пропонує свого варіанту вирішення конфлікту, він створює умови для діалогу, слухає і «перекладає», щоб сторони знайшли спільну мову зниження емоцій
- сторони в медіації можуть зрозуміти свої справжні інтереси і вирішити конфлікт комплексно, поза предметом та підставами судової справи
- конфіденційність та добровільність медіації

Інструменти судді – активне слухання, відкриті запитання, перефраз і резюмування.

Медіабельність спору

Якщо суддя уміє оцінювати медіабельність спору, він може самостійно визначати справи, де не формально виконувати вимоги процесуального закону щодо інформування про медіацію, а активно пропагувати її задля використання можливостей «екологічного» вирішення спору

Критерії визначення медіабельності :

- відсутня пряма заборона в законі (наприклад, кейси, де є домашнє насильство)
- сторони перебувають на «медіабельних» стадіях ескалації конфлікту (1-6 стадії за Глазлом)
- сторони не мають залежностей, ознак психічних розладів
- сторони мають бажання врегулювати спір, а не затягнути процес
- сторони акцентують увагу, що крім предмета позову, у них є інші невирішені питання

Роль суддів у поширенні мирних способів вирішення спорів

- активне інформування...

- не нав'язувати

- чи має бути оцінка судом спроб мирного врегулювання спору ?

«Правосуддя з багатьма дверима»

...сторони мають свободу обирати спосіб вирішення спору...

...у відповідних справах судді мають заохочувати сторони досягати мирного врегулювання спору (п. 64)

- Рекомендація CM/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів

... суди мають бути спроможними надавати інформацію , проводити спеціальні інформаційні заходи з питань медіації та, коли це можливо, пропонувати сторонам скористатись медіацією і/або передавати справу на медіацію

Верховний
Суд

Дякую за увагу!